

's-Hertogenbosch van straat tot stroom

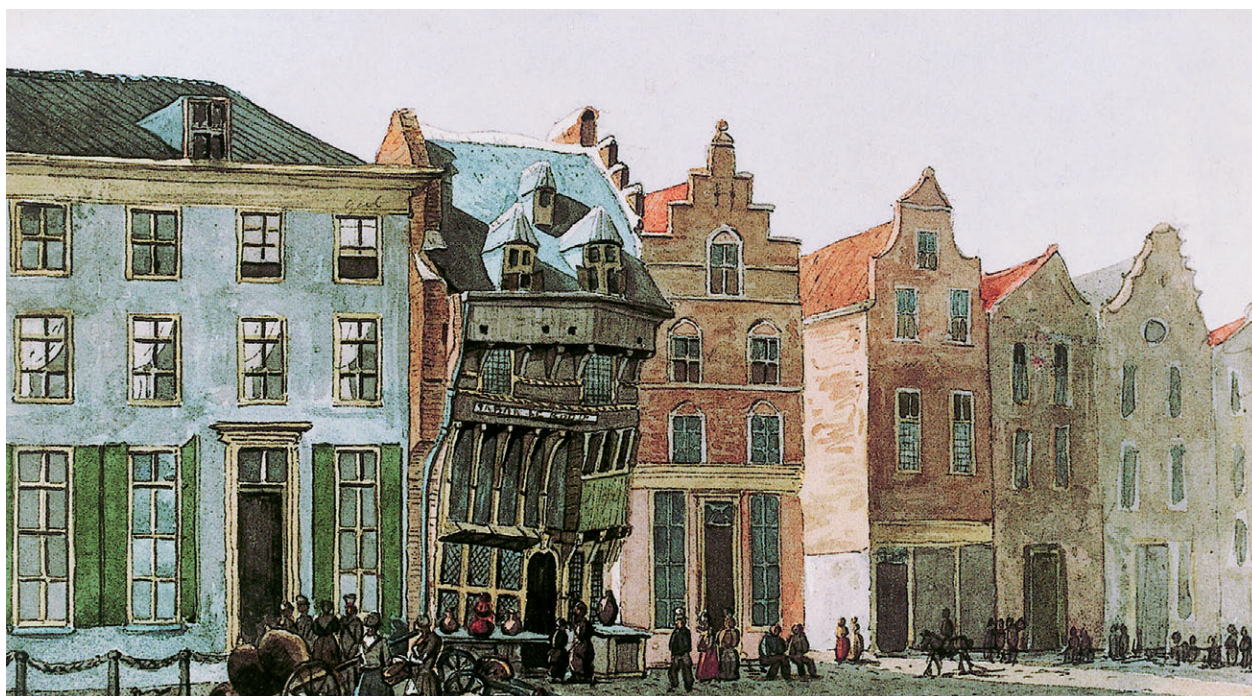
Het in 2006 verschenen boek *'s-Hertogenbosch van straat tot stroom* is de publieksuitgave van het proefschrift met dezelfde titel waarop Ad van Drunen, gemeentelijk bouwhistoricus van Den Bosch, in 2001 promoveerde. De nu voor iedereen beschikbare studie is fraai uitgegeven en uitvoerig geïllustreerd. Het is een dikke pil van 516 pagina's boordevol informatie. De studie is de weerslag van een systematisch onderzoek van het oudste gedeelte van de Bossche binnenstad, gelegen binnen de eerste omwalling. De vele gegevens die in de afgelopen 30 jaar werden verzameld zijn door deze uitgave toegankelijk gemaakt. Het gaat om gegevens over individuele huizen maar ook over hun samenhang en relatie met de stedenbouwkundige structuur en daarmee ook over de ontstaansgeschiedenis van Den Bosch.

Het boek bestaat uit twee gedeeltes. Het eerste gedeelte omvat hoofdstukken over onder meer de gebruikte onderzoeksmethoden, de gebruikte bronnen en de ontstaansgeschiedenis van 's-Hertogenbosch die beknopt wordt uiteengezet, uiteraard met de nadruk op de gebouwde omgeving. In andere hoofdstukken komen overheidsgebouwen, kerkelijke gebouwen, belangrijke woon- en werkhuizen, de meer gewone brede en smalle huizen en de eerste stadsmuur aan bod. Het is de schrijver gelukt om tot een reconstructie van het onderzochte gedeelte van de Bossche binnenstad te komen zoals die in de zestiende eeuw moet hebben bestaan. Een driedimensionale tekening geeft er een helder beeld van als een soort getekende maquette. Op overzichtskaarten worden plattegronden van kelders, huizen met balklagen en

ook de verspreiding van functies gedurende de zestiende eeuw weergegeven.

Het tweede gedeelte, en met 384 pagina's het omvangrijkste gedeelte van het boek, is de huizenatlas. Ad van Drunen heeft een bouwblokonderzoek toegepast waarbij hij de stad per bouwblok onderzocht. Bouwblokken worden gevormd door de bebouwing en bijbehorende erven die worden omgrensd door openbare straten, steegen of een rivier, zoals de Dieze.

Panden aan de Pensmarkt en de Hooge Steenweg aan weerszijden van het Tweede Korenstraatje. Geaquarelleerde pentekening van een vrijwilliger tijdens de Belgische Opstand, D. Th. Gevers van Endegeest. Hij noteerde erbij: 'Het oudste huis van S'Hertogenbosch en byna het eenigste nog van dit soort. 1832 29 august'. (Origineel: St. Atlas van Stolk, Rotterdam; foto uit het boek)

Een ansichtkaart uit de jaren zestig van de Visstraat e.o. met daarop twee in de afgelopen decennia gesloopte gebouwen: links het De Gruyter-complex en op de achtergrond de Sint-Pieter achter de panden van de Bank van Van Lanschot. Het afgebeelde stadsgedeelte lag grotendeels binnen de eerste omwalling en wordt daarom door Ad van Drunen in zijn studie behandeld. (Stadsarchief, Historisch-Topografische Atlas)

Hij behandelt 17 bouwblokken en daarin bij elkaar ruim 450 huizen en gebouwen. Door deze methode toe te passen, kon uiterst nauwkeurig de samenhang tussen de panden en percelen worden vastgesteld. Van alle bouwblokken werden maatvast plattegronden en doorsneden getekend. Door Van Drunen worden de bouwblokken afzonderlijk beschreven, beginnend met een beschrijving van de gebruikte bronnen en de situatie vóór de zestiende eeuw. Daarna volgen de beschrijvingen van ieder pand en gebouw dat in de zestiende eeuw aanwezig was. In de beschrijvingen komen uiteraard bouwkundige en bouwhistorische aspecten aan de orde, vaak ook in de vorm van plattegronden en doorsneden en soms aangevuld met foto's van de panden in hun huidige verschijningsvorm of van bouwhistorisch interessante details. Ook zijn vele oudere afbeeldingen

opgenomen van panden in een vroegere, niet meer bestaande vorm of van verdwenen panden. De onderzoeksmethode maakte het mogelijk de percelen te koppelen aan archivalische bronnen en daarmee aan vroegere eigenaren en bewoners, wat een extra dimensie aan het boek geeft.

Het boek van Ad van Drunen is een standaardwerk dat onmisbaar is voor iedereen die zich in de geschiedenis van Den Bosch wil verdiepen en vele Bosschenaren zul-

len over de historie van het eigen huis kunnen lezen.

Het boek is een gezamenlijke uitgave van *Waanders Uitgevers* te Zwolle en de *Rijksdienst voor de Monumentenzorg* te Zeist en in de boekhandel verkrijgbaar (prijs € 49,95).

A. van Drunen, *'s-Hertogenbosch van straat tot stroom* (Zwolle/Zeist 2006)

* Wim Weve is bouwhistoricus bij de gemeente Delft.

Bossche Noot

Bisschop in Den Bosch

De 27 maji (1696) is alhier binnen Den Bos gecomen een heel oudt man, een lange grijse baert hebbende, sich selfs uijtgevende voor den aertsbisschop van Armeniën, spreekende Arabische taell; ende is den 28 dito met een car naer

schip gebracht, om naer Amsterdam te vaeren, gevende de luijden int voorbij vaeren de benedictie.

Bron: Kroniek van Sint Geertruy

AV